

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrletno, 10 Din
polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Ljubljana, 23. januarja 1930.

V ministrstvu za socialno politiko izdeluje posebna komisija nov zakon o zavarovanju delavcev; pripravlja se pa tudi revizija zakona o zaščiti delavcev, rudarskega zakona, zakona o inspekciji dela in sploh vse socialne zakonodaje.

Važnosti priprav za spremembo socialne zakonodaje se delavci in nameščenci v polni meri zavedajo, zato posvečajo tudi največjo pozornost vsem predlogom, ki pridejo v tem pogledu iz te ali druge strani. V današnji številki »Dela« imamo priložnost, seznaniti delojemalsko javnost o predlogih delodajalcev. Vsem našim organizacijam nalagamo dolžnost, da točno preštudirajo predloge delodajalcev, opozore na te predloge svoje tovariše v tovarnah in delavnicah, v trgovinah in pisarnah, da se bo sleherni zavedal važnosti dogodkov in da bo sleherni tudi lahko zasledoval akcije, ki so jih prevzele strokovne organizacije, da prepričajo odločilne faktorje o nesprejemljivosti zahtev delodajalcev ne samo z delodajalskega stališča, ampak s stališča države sploh.

Delodajalci se obnašajo kakor bi bili gospodar situacije, kakor da je samooobsebi umljivo, da se njihovim zahtevam ugoti. Toda njihovo prenapeto obnašanje gotovo ne bo našlo na pristojnih mestih tistega odziva, kakor ga pričakujejo. Državna politika je namenjena vendar dobrobiti vsega naroda in ne le posameznih stanov, ali celo oseb. Delodajalci bi morali imeti pri svojih zahtevah širše poglede in ne bi smeli videti le sebe in dobiček svojih podjetij, pozabljati pa pri tem na splošne državne in gospodarske interese, ki se raztezajo prav tako na delavce in nameščence, kot na fabrikante in trgovce.

Na dan 6. januarja 1929 je Nj. Velikanstvo kralj izdal proklamacijo, v kateri tudi pravi: »Tekom tolških prestanih naporov in tolike potrpežljivosti, ki sem jo pokazal v izvrševanju svojih visokih dolžnosti, je trgal Mojo dušo obupni klic naših narodnih množic, delavskih in rodoljubnih, toda tudi izmučenih, ki so, vojene po svojem naravnem in zdravem razsodku, že davno videle, da ni več moči hoditi po potu, po katerem se je hodilo doslej.«

Dne 17. februarja 1929 je pa ob priliki otvoritve palače Delavske zbornice v Ljubljani izjavil veliki župan ljubljanski tole: »Nekateri so mislili, da je sedaj prišel ugoden trenutek, da se socialne pridobitve, ki jih je delavstvo pridobilo, zmanjšajo. Toda to so le želje posameznikov. Tu ne gre za izraz širših gospodarskih krogov, ki se zavedajo, da je zadovoljen delavec pogoj uspešnega dela in ki ne namerava go okrnjevati doseženih delavskih pravic. Saj se je naš modri vladar sam v svoji proklamaciji spominjal delavstva, izmučenih in utrujenih, toda še vedno patriotskih ljudskih množic, in je ravno trpljenje teh množic napotilo vladarja do zgodovinske odločitve.«

Ko imamo v mislih te dve visoki in tehtni izjavi, s pomirjenostjo gledamo v bodočnost.

Navzlic temu, da so stavile svoje predloge za skrajno poslabšanje socialne zakonodaje delodajalske organizacije, smo vendarle mnenja, da so ti predlogi le delo posameznih funkcijonarjev organizacij in da niso izraz vsega našega predstavništva narodnega gospodarstva. Zmagati bo morala končno razsodnost in absolutna slojna strpljivost, ki bo imela v vidiku uspevanje vseh in s tem tudi države!

Zahteve industrijalcev in spremembe zakona o zaščiti delavcev

Največja pridobitev delavstva v povojni dobi je bila vsaj delna izpolnitev stare socialne zahteve:

osemurnik

Najvažnejša določba zakona o zaščiti delavcev iz leta 1922 je: V industrijskih in rudarskih podjetjih ne sme delovni čas najetih delavcev trajati več nego 8 ur na dan, odnosno 48 ur na teden. Zakon dopušča, da sme trajati delovni čas ob poedinah dneh tudi devet ali deset ur, samo da ne preseže tedensko 48 ur. To se je prakticiralo posebno v onih tovarnah, kjer je bila uvedena takozvana angleška sobota.

Velike industrije so se ravnale po zakonitih določilih v zadevi osemurnika, dočim so manjša podjetja prav rada obšla jasna zakonita določila. Delavstvo je imelo ponovno priliko apelirati na javnost in oblasti za zaščito svojih zakonitih pravic do osemurnika.

Takozvani gospodarski krogi, oziroma industriji so pa prišli sedaj obpriliki revizije socialne zakonodaje z zahtevom, da se določi potom zakona delovni čas v industriji na 10 ur in da z ozirom na značaj obrata določi ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje ter ministrstvo za trgovino, v katerem obratu se dela po 8 in v katerem po 10 ur dnevno. S tem bi bilo načelo osemurnika ukinjeno.

Kdaj se je doslej smel podaljšati osemurnik?

Do sedaj je bilo rednim zakonitim potom mogoče podaljšati delovni čas le sporazumno med podjetnikom in delavci in sicer v rudarskih podjetjih za eno, v drugih pa največ za dve uri dnevno. To podaljšanje pa je veljalo le, če ga sklenejo štiri petine delavcev enega podjetja s tajnim glasovanjem. Sklep, da se podaljšaj delovni čas, velja najdalje za 3 mesece. Po preteku tega časa se sme sklep obnoviti.

Kakšne so pa sedaj zahteve industrijalcev glede podaljšanja delovnega časa?

Industriji žele sedaj, da se določi, da se more delovni čas podaljševati po posameznih oddelkih na pristanek polovice delavcev tega oddelka, na ta način, da imajo pravico do glasovanja samo oni delavci, ki so zaposleni v podjetju dalje od 6 mesecev, so starejši od 18 let in da se vsi delavci, ki so odsotni pri glasovanju, smatrajo, da so glasovali za podaljšanje delovnega časa. Na ta način je dovoljeno delodajalcem, da odženejo ob glasovanju polovico delavcev iz delavnice ter s tem dosežejo »pristanek« delavcev, da se sme delovni čas podaljšati za eno ali dve uri. Odbori za glasovanje naj bi bili sestavljeni po želji poslodavcev iz dveh predstavnikov lastnika podjetja in dveh po letih najstarejših pismenih delavcev, brez ozira na to, ali ta dva uživata zaupanje delavcev ali ne. Odločba o podaljšanju delovnega časa naj velja tri mesece in če ena petina delavcev ne zahteva novega glasovanja, še tri nadaljne mesece. Toda to še ni dovolj. Industriji žele, da se za sezonska dela delovni čas sploh ne more omejevat. Med sezonska dela pa se morajo všteti vsa ona podjetja, ki na kakoršen koli način zavise od atmosferskih prilik ali ki so pri nabavljanju sirovin vezana na gotov letni čas. Končno moreta ministrstvo socialne politike in narodnega zdravja, — kadar to razvoj poslov zahteva, — v katerikoli industrijski pa-

nogi podaljšati delovni čas za dve uri dnevno in to brez pristanka delavcev. Da bi bilo to industrijcem še sigurnejše, žele, da se z zakonom določi, da mora minister za socialno politiko v roku petih dni izdati dovoljenje za podaljšanje delovnega časa za dve uri, ker se, ako tega ne stori, smatra, da je podaljšanje dovolil. Pod takimi okoliščinami je jasno, da bi bili vsi zakonski predpisi o trajanju delovnega časa iluzorni.

Plačevanje nadurnega dela

Vsako nadurno delo, bodisi dovoljeno ali nedovoljeno, morajo po zakonu podjetniki plačevati najmanj 50 odstotkov višje od rednega. Ta povišek velja tudi za akordno delo; pri akordantih se smatra za normalno plačo ene ure 48 del povprečnega tedenskega zaslužka, kot velja normalni delovni čas dotičnega podjetja.

Kako pa hočejo delodajalci plačevati nadurno delo?

Delodajalci ne zahtevajo samo, da se delovni čas podaljša od 8 na 10 ur dnevno, to je za dve uri, kateri sta bili sedaj že plačani s 50 odstotnim poviškom, temveč zahtevajo, da se v bodoče plačuje nadurno delo s 25% poviškom.

Tudi prepotrebne odmora imajo delavci po mnenju industrijcev — preveč!

Industrijalci so mnenja, da je to, kar predpisuje dosedanji zakon v pogledu odmora delavcem, ki delajo na prostem — mnogo preveč. Oni so mnenja, da je dnevni odmor odveč in žele, da se ta odmor skrajša na eno uro. Ravno tako so mnenja, da je neprimereno, da preneha delo v soboto zvečer in se nadaljuje v ponedeljek zjutraj; 36 urni nedeljski počitek da je predolg in se mora skrajšati na 24 ur, to je — delavci naj delajo do nedelje zjutraj ter prično delati zopet v ponedeljek zjutraj. Če pa se delo prekine v soboto zvečer, da naj se nadaljuje v nedeljo zvečer. Samo ta zahteva zadostuje, da pokaže strašno nehumanost naših industrijcev. Dosedanji zakon določa, da morajo poslodavci delavcem, ki opravljajo tudi nedeljsko delo, nuditi vsako tretjo nedeljo odmor, vsako leto pa vsaj toliko dni dopusta, kolikor nedelj so bili zaposleni. Industrijci so mnenja, da to doslej ni bilo pravično, češ da je vseeno, ali dela delavec navaden delavnik ali pa v nedeljo.

Obrambna zakonita določila za žene in mladoletne

Ženske brez razlike starosti in mladoletni delavci pod 18 leti se vobče ne smejo zaposlovati ponoči v obrtnih, industrijskih, trgovskih, prometnih, rudarskih in drugih podjetjih, ki spadajo pod zakon o zaščiti delavcev. Izjemno dopušča zakon zaposlitev žensk in mladoletnih delavcev tudi ponoči le 1. za slučaj višje sile, ko je neizogibno treba podjetje oteti nenadne nevarnosti ali večje škode; 2. če je treba sirovine, ki se rade kvarijo, obvarovati neizbežne pokvare in sicer največ 30 krat na le-

to in 3. ob neizogibni višji državni sili. Vse te zaščitne mere v korist ženam in mladoletnikom so neobhodno potrebne in uveljavljene po vsem kulturnem svetu.

Kaj pa predlagajo industrijalci glede nočnega dela žensk in mladoletnih?

Industrijalci zahtevajo, da ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje določi, da se smejo zaposlovati pri nočnem delu tudi žene in mladoletni, če se ugotovi, da so lokali zdravi, ali če tudi lokali niso zdravi, — če zdravnik izjavi, da tako delo njihovemu zdravju ni škodljivo. Kdor dela čez dan, si mora preskrbeti tako dovoljenje tudi za nočno delo.

Delo žen pred porodom in po porodu

Iz splošnih socialnih razlogov ščiti zakon delavke-matere, zaposlene v podjetjih, s tem, da zabranjuje vsako delo za čas dveh mesecev pred porodom in dveh mesecev po porodu, torej za čas, za kateri jim zavarovalni zakon prizna izdatne podpore. Podjetnik ne sme siliti delavke, ki se izkaže z zdravniškim spričevalom, da pričakuje poroda v dveh mesecih, k nadaljnjemu delu, marveč ji mora nemudoma dovoliti zakonito določen dopust štirih mesecev. Če bi trajalo bolezensko stanje tudi preko dveh mesecev po porodu, ji ne sme podjetnik odpovedati službe, razen če bi trajalo to stanje nad leto dni od dne poroda. Za dobo porodnega stanja nima žena pravice do plače, če ni drugače pogojeno. Za dojenje dece mora dovoliti podjetje materam poseben odmor.

Proti dojenčkom in porodnicam

Po dosedanjem zakonu so lastniki podjetij torej dolžni ženam materam nuditi priliko, da tudi med delovnim časom dojijo svojo deco, ne da bi smeli to upoštevati pri njihovi mezdi ali pri rednem odmoru. Delodajalci zahtevajo, da se to ukine. Dalje zahtevajo, da se določi, da more delodajalec dopustiti delavko-porodnico, če je bolna dalje kakor dva meseca. Odločno se protivijo temu, da bi bila dolžna industrijska podjetja, ki zaposlujejo nad 100 delavcev, ki imajo vsaj 25 otrok, zidati dečja zavetišča. Delavci da naj zahtevajo dečja zavetišča od občin, delodajalcev se to ne tiče. Ravno tako se delodajalci odrekaajo dolžnosti zidati delavska stanovanja.

Zaporne kazni se velekapitalisti le boje!

Sedanji zakon o zaščiti delavcev določuje, da se mora kaznovati tisti podjetnik, ki prekršuje kljub že enkratni kazni zakonite naredbe, poleg denarne kazni tudi z zaporom. Podjetniki zahtevajo, da ne sme več zakon o reviziji obsegati možnosti zaporne kazni, ampak samo denarne kazni. Ako bi obveljalo njihovo stališče, bi bila kazenska določila brez pomena, ker bi se gibale denarne kazni od 50—5000 dinarjev, katera svota je za večino podjetnikov pravzaprav bagatela.

Da bo slika popolnoma jasna, navedimo še to, da menijo nekateri trgovci in obrtniki, da se je v navedenih zahtevah, katere so delodajalci sklenili predložiti na pristojna mesta — preveč popustilo delavstvu in da bi bilo potrebno še bolj skržiti delavske pravice!

**Posetite proslavo 10 letnice
podružnice N. S. Z. na Jesenicah!**

Delodajalci predlagajo znatno okrnitev delavskih svoboščin

Po dolgih in mučnih razpravah so se končno poslodavci zedinili v svojih zahtevah z ozirom na revizijo socialne zakonodaje. O raznih predlogih poslodavcev poročamo že na drugih mestih, tu naj omenimo njihove zahteve, ki tičejo delavsko zakonsko zaščito v splošnem, delavske pravice glede združevanja ter delokrog Delavskih zbornic in Borz dela.

Kdo spada pod zakon o zaščiti delavcev?

Pod ta zakon spadajo vsa obrtna, industrijska, trgovska, prometna, rudarski in njim podobna podjetja, v katerih je zaposleno pomožno osebje, brez oziroma na to, komu pripadajo ali privatnim osebam ali javnim telesom, ali se opravljajo stalno ali začasno, ali obstoje v obliki glavnih ali postranskih podjetij, ki se opravljajo sporadno z drugimi podjetji, kakor tudi ali funkcionirajo v obliki popolnoma samostalnih podjetij ali pa kot sestavni del poljedelskih ali šumskih gospodarstev.

Zmanjšanje števila zaščitnih delavcev?

Industriji žele v prvi vrsti, da se izločijo iz zakona o zaščiti delavcev rudarji in vse prometno osebje, poleg teh vsi uradniki in privatni nameščenci, vse pisarniško osebje, kakor tudi sezonski delavci: vrtnarski in poljedelski delavci, kuharji, kočijaži, šoferji, slugi, služkinje, vratarji itd. Na ta način bi bil **ogromen del delavcev oropan stvarne zaščite in bi se moral boriti za svoje posebne zakone, čilih vzponitev ni signala.**

Delodajalcem naj bi bile priznane vse pravice svobodnega združevanja, za večino svojih organizacij si žele celo najširše zakonite sankcije. Niso pa tega mnenja delodajalci, kadar izražajo svoje mnenje v pogledu svobode delavskega prava.

Kratenje pravic združevanja delavcev.

Dosedanji zakon daje pomožnemu osebju brez oziroma na spol in starost pravico združevanja v zveze za zaščito njihovih ekonomskih, kulturnih in moralnih interesov. Delodajalci žele, da se odslej ta pravica ne prizna vsem onim delavcem, ki jih izključujejo iz tega zakona, torej rudarjem, prometnemu osebju, vsem nameščencem in pisarniškem osebju ter te vrste delavcem, vsem vajencem in osebam, ki niso dovršile 18. leta.

Zoženje delokroga Delavskih zbornic.

Čeprav se delavci ne vmešavajo v poslovanje poslodavskih organizacij in njihovi zbornici, žele imeti industriji besedo pri delavskih ustanovah, pred-

vsem v Delavski zbornici. Predvsem hočejo odstraniti iz Delavskih zbornic nameščence, za katere naj bi se ustanovile samostojne zbornice. Dalje zahtevajo, da se vnese v zakon, da je državna oblast dolžna — torej možnost izključena — da pošlje na skupščine delavskih zbornic in na druge sestanke svoje komisarije. Poleg tega odrekajo Delavskim zbornicam pravico, da bi smele sodelovati pri sklepanju kolektivnih pogodb. Pri takih poslih morejo biti navzoče le če to žele delodajalci. Intervencijo od strani Delavskih zbornic odklanjajo tudi v tem slučaju, če bi to zahtevala državna oblast. Torej Delavske zbornice naj bi bile v enem svojih najvažnejših delokrogov popolnoma odvisne od samolastnosti podjetnikov.

Podjetniki so začutili potrebo, da se vtikajo v volilno pravico delavstva pri volitvah v Delavske zbornice. Volilno pravico priznavajo samo delavcem, ki so splošno 21. leto starosti. Sedanji zakon priznava namreč volilno pravico tistim delavcem, ki so istari že 18 let.

Okrnjevanje Borz dela.

Po sedanjem zakonu ne smejo Borze dela nabavljati delavcev za ona podjetja, v katerih vlada štrajk ali izpor. Industriji pa zahtevajo, da ne smejo Borze dela iskati dela za tiste delavce, ki so v štrajku ali pa ki so v izporu. Istotako zahtevajo, da država ukine brezposelnim ugodnost za vožnjo po železnici. Borze dela smejo namreč izdajati legitimacije, glasom katerih ima brezposelnih polovično vožnjo po železnici. Delodajalci zahtevajo, da se sme izdati taka poverilnica le tistim delavcem, ki so dobili delo in ki potujejo, da to delo nastopijo. V splošnem pa zahtevajo, da obstoje Borze dela le v sedanjih obliki, vse privatne Borze dela, tudi od strokovnih organizacij pa da se morajo ukiniti. Kar se tiče dela, zahtevajo, da ne sme biti v njih nikakega preglašovanja, ampak da imajo veljavo samo tisti sklepi, na katere so pristali vsi poslodavci.

Proti obratnim delavskim zaupnikom.

Industriji odločno zahtevajo, da se ukine institucija delavskih in nameščenjskih zaupnikov. Svoje zahteve podpirajo s trditvijo, da ne žele imeti zaupnikov delavci, ampak da jih zahtevajo le njihove organizacije, to pa radi tega, ker so izgubile vsak stik z delavstvom in ker vidijo v ustanovi delavskih zaupnikov najuspešnejše sredstvo za svoj politično-razredni boj proti današnjemu družabnemu redu.

Pri vsem tem je tudi zelo zanimivo, ko utemeljujejo te svoje zahteve tudi s položajem v Rusiji. Češ da so celo tam

izprevideli, da je slabo, če se utikajo delavci v vprašanja, uprave podjetja, in da so radi tega dali ravnateljem podjetij absolutno oblast. Dalje trdijo, da dokazuje dosedanja praksa, da so delavski zaupniki delo v podjetjih le oteževali, mesto da bi vplivali pomirljivo na delavstvo.

Če pa kljub vsem tem dokazom ostane ustanova delavskih zaupnikov, zahtevajo, da morajo delavski zaupniki izvršiti svoje dolžnosti le izven delovnega časa in da imajo podjetniki pravico, da jih odpuste vsak čas. Dalje da ne more biti poverjenik nobena oseba, ki nima po mišljenju poslodavcev moralne kvalifikacije za ta posel. Poleg tega zahtevajo, da preneha biti poverjenik vsak, kateri je po mišljenju podjetnika

grobo kršil svojo dolžnost ali prekorajčil svoj delokrog.

Delavske legitimacije naj shranjujejo podjetniki.

Po določilih sedaj veljavnega zakona si smejo preskrbovati delavci svoje legitimacije na poljubne načine, ali pri državnih samoupravnih oblasteh ali pri delavskih organizacijah. Te legitimacije morajo imeti tudi pri sebi. Industriji pa zahtevajo, da izdajajo take legitimacije samo oblasti in da morajo delavci te legitimacije izročiti delodajalcu, ko nastopijo delo. Oddane legitimacije morajo dobiti nazaj samo s pristankom podjetniških nameščencev. V slučaju štrajka ali izpore, da pa iznoče podjetniki te legitimacije pristojni policijski oblasti.

Stališče podjetnikov napram inspekciji dela

Inspekcija dela je brez dvoma nadzor in izvršilni organ socialne zaščite. Raditve mora imeti inspekcija čim širšo oblast, najmanj vso ono oblast, katero imajo ostale državne izvršilne oblasti z ozirom na izvrševanje ostalih zakonov. Ako imajo te oblasti, so brez pomena zakon o zaščiti delavcev in zakon o zavarovanju delavcev, kakor tudi vsi zakoni in naredbe, ki imajo pred očmi varstvo in dobro delavcev. Vse zahteve podjetnikov pa merijo sedaj, ko je govor o reviziji zakona o inspekciji dela, na to, da se kompetenca in oblast inspekcije dela čim bolj omeji.

Proti specijelnim inspekcijam.

Sedanji zakon predvideva, da bi se mogle radi učinkovitejši in strokovnejši inspekcije ustanoviti posebne inspekcije dela n. pr. za stavbarstvo, za promet, za rudarstvo, za pomorstvo itd. Jasno je namreč, da ne more biti oblastni inspektor, ki je po poklicu inženier, strokovnjak za vsa specijalna področja industrije.

Podjetniki žele, da vsa taka zakonita določila izpadejo in da postane samo ena inspekcija dela, ki je vezana na banovine. Poleg nje pa še osrednja inspekcija dela pri ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje.

Inspekcije pod nadzorstvom lastnikov podjetij.

Po sedanjem zakonu ima inspektor dela pravico, da obišče vsako podjetje, vsak čas in da ga pregleda o katerem si ga koli spremstvu in da se razgovarja, s komur hoče. Podjetniki pa zahtevajo, da sme inspektor pregledati podjetje le v spremstvu lastnika ali pa osebe, katero določi podjetnik.

Ako bi se sprejelo v zakon to določilo, potem bi bil inspektor dela pod direktno kontrolo podjetnika in bi izgubil svojo avtoriteto ter bi prenehal biti organ javne oblasti. Na drugi stra-

ni pa bi se odvezala delavstvu vsaka možnost svobodnega izražanja v zadevi, za katero bi vršil inspektor preiskavo. Le malo delavcev je namreč tako zavednih, da bi se upali izpovedati stvari, ki ne bi bile v prilog podjetnikov.

Zmanjšanje oblasti inspektorja dela.

Po sedaj veljavnem zakonu ima inspektor dela pravico, da preiskuje vzroke neugod na licu mesta ali sam ali potom obrtne ali pa potom upravne oblasti, katero sam določi. Podjetniki pa zahtevajo da ne sme v takih zahtevah izvrševati poizvedb niti inspekcija sama niti upravna oblast. Pristajajo edino na to, da odredi inspekcija komisijo, v kateri pa mora biti zastopnik poslodavca ali poslodavci sam in da edino ta komisija preiskuje vzroke nesreč v podjetju.

Posluževanje strokovnjakov zabranjeno.

Po dosedanjem zakonu ima pravico inspektor, da pregleda vse knjige, načrte, risbe, spise in dokumente, ki se tičejo ugotavljanja pogojev dela. Na zahtevo morajo dati podjetniki poročila o številu in vzroku obolenj pri delu, o prehrani delavcev, o stanovanjskih razmerah, o delovnem času, o zavarovanju delavcev in o vseh socialnih in kulturnih razmerah, v katerih delavci živijo. Brez te pravice inspektor svojega dela sploh ne more vršiti.

Podjetniki pa zahtevajo, da se vse te pravice odvzamejo inspektorjem. Vse, kar dovoljujejo podjetniki inspektorjem, je to, da morajo vršiti osebni pregled v spremstvu podjetnika in to samo enkrat na leto, ne pa vsaj dvakrat na leto, kakor je zapisano v sedanjem zakonu.

Vprašati se moramo, na kakšni podlagi naj bi inspektorji prišli do upogleda o resničnem položaju v podjetjih, ako bi se ugodilo zahtevam industrije.

Nezdravi in škodljivi obrati naj ostanejo.

Po sedaj veljavnem zakonu imajo inspektorji pravico, da odrede prene-

R. Juvan:

Socialna politika mesta Prage.

(Nadaljevanje)

Iz gospodarskih in moralnih razlogov se polaga veliko važnost na preventivno poslovanje. Z malimi stroški se more preprečiti veliko zlo. Zato praška občina snuje in vzdržuje razne posvetovalnice in omogoča z izdatno podporo dobrodelnim socialnim društvom, da se te posvetovalnice vzdržujejo. Zelo važna je posvetovalnica za matere, ki ima velik zdravstveni in vzgojni namen. V vseh delih mesta so ustanovljene tudi posvetovalnice za dojenčke, kjer se nudi siromašnejšim podpora v prehrani in obleki. Za nadaljno vzgojo je to važno. Zelo mnogoštevilne so posvetovalnice za deco. Vodijo se posebni katastri otrok, pazi se na njihovo zdravje, uvršča se jih za posebno vrsto skrbstva in se jim pomaga pri zdravljenju in potrebi. Prav posebno važne so posvetovalnice za tuberkulozne, za spolno bolne in druge. Njihovo delo se ne omejuje le na pisar-

ne, temveč poslujejo socialne sestre tudi v rodbinah. Delo v raznih socialnih in socialnozdravstvenih posvetovalnicah je veliko, bodisi da se nasvetuje, da se nadzira rodbino, da se prireja vzgojne tečaje za deklice, za mlade matere in se prireja tudi poučne razstave in predavanja.

Zelo važna je posvetovalnica za poklicno izbiro. Na podlagi podrobnega materiala in temeljitega preiskovanja zdravja in sposobnosti, daje posvetovalnica za poklicno izbiro nasvete k važnim odločitvam za vse življenje. Starši otrok dostikrat izbirajo poklice, za katere otroci niso sposobni, četudi se odloča o najvažnejšem koraku za vse življenje. V Pragi je ta institucija že velik urad. V uradu se dečke in deklice temeljito preizkusi za kateri poklic so najbolj sposobni. Istočasno pa se prepreči učenje v onih panogah, v katerih je že itak preveč brezposelnih. V uradu in pri izpitih poslujejo učitelji in učiteljice, ki imajo za to potrebno kvalifikacijo. Med njimi so večinoma taki, ki imajo izpite iz psihologije. Statistika izkazuje prav lepe uspehe. Urad je posredoval v preteklem letu v dva tisoč primerih. Potrebno je, da pri tej instituciji sodelujejo

zdravniki, učitelji, istočasno pa tudi zastopniki delodajalcev in delojemalcev.

Iz razloga socialne zaščite nudijo tudi praška občina za več nego pet tisoč otrok dnevno izdatno hrano, kar stane občino nad dva milijona Kč na leto. Otrokom rahlega zdravja delijo v dopoldanskih urah zdravo mleko s kruhom. Iz zdravstvenih razlogov je mestna občina organizirala tudi pošiljanje otrok na deželo in k morju. Podpira pa tudi privatne organizacije, ki to delo vršijo. Tudi v ta namen je praška občina določila znesek do dva milijona Kč na leto. V počitniških kolonijah vodi občina brigo za šolske otroke, za vajence in za dijake srednjih šol. V letu 1926. je občina poslala v razne kolonije nad 4000 otrok. Te počitniške kolonije imajo predvsem zdravstveno zaščitni značaj. Uspehi teh kolonij so izredno veliki. Strogo se pazi na to, da se ta akcija mestne občine ne izkonišča in zlorabi.

Iz istih razlogov skrbi praška občina, da se otroke reši slabih stanovanj, v katerih je njih zdravje ogroženo in da se zaščiti otroke od obljudenih ulic. V ta namen so ustanovljene otroška zavetišča pod večjim in strogim nadzorstvom. Tej grani se posveča posebna pažnja ter

so otroška igrišča že v vseh delih mesta. Veliko se razmišlja o tem, kako bi se moglo nuditi čim večjemu številu šolskih otrok bivanje v prosti naravi. Ustanovljena je že ena poskusna vrtna šola v enem izmed mestnih nasadov. To šolo obiskujejo otroci, ki so rahlega zdravja. Šole na prostem, posebno one v naravi, so zelo važno sredstvo proti ogražanju otroškega zdravja.

Za najmlajše, oslabiljene in slabo prehranjene otroke in za rekonvalescentne otroke ima občina dečja zdravilišča. Ta zdravilišča se nahajajo po večini izven Prage. V zavetišču, kjer so šoloobvezni otroci, se nahaja tudi osnovna šola.

Stroški za ohranitev otroškega zdravja in to ob pravem času so dobro naložen kapital. Kar izda občina v te svrhe, prihrani veliko večje svote za bodočnost. Šoloobvezne otroke pošilja praška občina v največje otroško zdravilišče v Říčanih, ki je oddaljeno 30 km od Prage. To zdravilišče se nahaja na lepem gozdnem kompleksu. V zavodu je prostora za 150 otrok. V prvi vrsti se sprejemajo taki otroci, ki so slabotnega zdravja in ubožnih stanišev. V zavodu je ljudska šola in trije razredi meščanske šole. Zavod vodi ravnatelj-učitelj in še dva uč-

ditev ali pa da smejo celo zapreti one obrate, ki so škodljivi in nedovoljeni z ozirom na življenje in zdravje delavcev.

Podjetniki zahtevajo, da se ta pravica odvzame inspektorju kljub temu, da je kot inženjer strokovnjak v tem pogledu. Podjetniki pristajajo le na to, da odredi inspektor strokovno komisijo, v kateri pa mora biti tudi zastopnik poslodavcev, da izvrši pregled. Pa tudi ta komisija naj bi bila omejena; kajti pri svojih odredbah bi morala imeti pred očmi finančno možnost lastnika podjetja. In če se ugotovi, da je njegov finančni položaj slab, potem morejo biti delavci še dalje zaposleni v obratih, ki so nevarni za njihovo življenje in zdravje.

Za izigravanje odlokov inspekcij.

Po sedanjem zakonu je možna proti odlokom inspekcije pritožba na ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje.

Podjetniki zahtevajo, da se jim nudi možnost pritožbe še na tretjo instanco, to je na državni svet, kljub temu, da obstoja v vsej državni administraciji pravilo, da sta le dve instanci. Čisto umljivo je, da žele, da naj ne bo odlok inspekcije dela izvršen, dokler ne pride odločitev od državnega sveta. Poleg tega naj bi smela izvrševati inspekcija

dela svoje odloke le preko organa državne upravne oblasti.

Po sedanjem zakonu mora upravna oblast izvršiti odloke inspekcije dela v roku enega meseca, ako pa odlok ne bi bil v tem roku izvršen, mora inspekcija dela nižjo upravno ali obrtno oblast naznaniti višji oblasti. Podjetniki pa zahtevajo, da se ukine tudi rok za izvršitev odlokov inspekcije dela in da se odvzame inspektorju pravica do pritožbe na višjo oblast proti zamudni oblasti.

Ako bi podjetniki uspeli s temi predlogi, bi obstojala resna nevarnost, da se odloki inspekcije dela izigravajo in da bi obležali v kakšnih arhivih.

Nadaljnja zahteva delodajalcev je, da se odpravi za kršitve odlokov inspekcije dela tudi zaporna kazen, in da ostane samo denarna kazen in to največ od 300—1500 Din. V praksi bi to pomenilo: Vsak podjetnik bi smel omalovaževati inspektorja dela in mu eventuelno zaščititi vstop v podjetje ali pa ga celo vreči iz podjetja, — saj riskira kvečjemu kazen v znesku Din 1500. Menimo, da bi taka zakonita določba ne mudila niti najmanjše zaščite državnemu uradniku tako visokega ugleda kakor je inspektor dela.

Kako želijo izpremeniti poslodavci n še delavsko zavarovanje

Priznamo, da so tudi med poslodavci poedinci, ki smatrajo delavsko zavarovanje tudi za svoje in ki uvidevajo, da delavstvo, ogroženo v svojih življenjskih interesih, ne more biti temelj za zdrav industrijski razvoj, za urejene družabne odnose in za močno državo. Vsi ti poslodavci bi želeli skupno z delavci delavsko zavarovanje izboljšati, a ne poslabšati.

Toda akcija poslodavskih organizacij v pogledu delavskega zavarovanja ni v rokah teh poslodavcev s širokim obzorjem, temveč je v rokah poslodavcev, katerih obzorje ne sega preko računa izgube in dobička izoliranega obrtnega in industrijskega podjetja. V imenu vse obrti in industrije v državi so formulirale poslodavske organizacije želje, ki bi delavskega zavarovanja ne poslabšale samo, temveč bi ga popolnoma upropastile, ako bi se uvaževale.

Ta akcija ni manj opasna zaradi tega, ker so udarci proti zavarovanju spretno maskirani in za nestrokovnjaka komaj vidni. Oni so baš zaradi tega še bolj nevarni.

Zavarovanje za slučaj starosti in invalidnosti.

V trenutku, ko je bilo postavljeno izvajanje zavarovanja za slučaj starosti in onemoglosti v manifestativni deklaraciji v delovni program sedanje vlade, se je bilo tudi poslodavcem težko izreči odkrito proti izvedbi te pa-

noge zavarovanja. Zato so postavili samo zahtevo, da se uredi to vprašanje kasneje s posebno uredbo, a ne v samem zakonu o zavarovanju delavcev. To pomeni, da se ima uvedba tega zavarovanja odložiti za celo večnost.

Poslabšanje zavarovanja za slučaj nezgod

hočejo poslodavci doseči z izmenami, ki bi to vrsto zavarovanja povsem upropastile.

Sto odstotni invalid v bodoče ne bi imel več pravice do rente v višini svoje zavarovane mezde, temveč samo na mnogo nižjo rento. Kdor ne bi bil vsaj 40-odstotni invalid, bi ostal brez vsake rente. Delavec, ki bi izgubil roko, bi ostal po poslodavskih zahtevah brez rente. Na drugi strani bi se zbirali prispevki za tako zavarovanje za slučaj nezgod v bodoče do polovice tudi od delavcev, a ne v celem iznosu od poslodavcev, kakor je bilo to dosedaj.

Pobiranje prispevkov naj bi slonelo na takih načelih, da bi prišle lahko rente sploh v nevarnost.

A vse to poslodavcem še ni dovolj. Ako bi se izvedla organizacija zavarovanja po njihovih željah, bi ostal večji del v obrti zaposlenega delavstva brez zavarovanja, pa seveda tudi brez zavarovanja za slučaj nezgode. Za slučaj nezgod ne bi bili zavarovani niti oni delavci, ki delajo v najopasnejšem poslu.

Otroke, katerim zdravja po teh zavodih ni mogoče rešiti, odda občina po potrebi v otroško bolnico. Ta bolnica je vzorno in moderno urejena. Neozdravljive otroke pa se pošlje v otroško oskrbovališče. To so ubogi otroci, o katerih se ne more govoriti o življenju temveč o životarjenju. Ta zavod vrši neprecenljivo delo, posebno za otroke siromašnih starišev. Druge otroke pošilja občina, kakor odrasle bolnike v razne zavode, sanatorije in bolnice. Te zavode vzdržuje država, oblast ali karitativna društva. Predvsem so ti zavodi za gluhoneme, za slepce, za polablence, za tuberkulozne, škrofulozne itd.

Poleg imenovanih zavodov je tudi zavod za nemoralne otroke, katerega vzdržuje mestna občina. Čim boljša bo socialna zakonodaja, tem manje bo treba takih zavodov.

Zelo važna so dnevna zavetišča, katera ima Praga v bližini vsake osnovne šole. V vsakem zavetišču je 50 do 80 otrok. Zavetišča so razdeljena na dva oddelka in sicer so v prvem oddelku otroci do dveh let, in v drugem oddelku otroci od 2 do 6 let. V nekatera zavetišča se sprejemajo otroci od ranega jutra

Poslodavci nimajo poguma, da bi to naravnost povedali. Oni se nadejajo, da bodo dosegli isti cilj po ovinkih s tem, da zahtevajo, da se vodi pri uradih za zavarovanje delavcev v bodoče samo seznam podjetij, ki zaposlujejo nad 25 delavcev. Poslodavci se nadejajo, da bo s tem zbiranje prispevkov od malih obrtov v praksi onemogočeno.

V pogledu zavarovanja za slučaj bolezni

bi se znižala predvsem hranarina s tem, da bi se odvzela delavcem za prvih pet dni bolezni pravica do hranarine. Razven tega bi izgubili pravico do hranarine vsi delavci, ki niso pred boleznijo bili nepretrgoma tekom treh mesecev zaposleni, ali ki niso bili zaposleni v teku zadnjih dveh let vsaj eno leto. Znižale bi se tudi druge podpore, zlasti porodnina.

Najvišja mera prispevka za slučaj bolezni bi se znižala od 7 na 6 odstotkov. V stvari se zahteva še večje znižanje.

Poslodavci so postavili zahtevo, ki bi bila simpatična tudi delavcem, če bi bila izvedljiva. Poslodavci zahtevajo naj nosi tretji del stroškov tako bolniškega, kakor starostnega zavarovanja država. Pri takih zahtevah je potrebno, da se ve: da se zahteva s tem za bolniško zavarovanje delavcev od države letna subvencija v višini okrog 80 milijonov dinarjev, za starostno zavarovanje pa letna subvencija v višini okrog 40 milijonov dinarjev. Država pa že danes nima sredstev za druge svoje potrebe.

Poslodavci vse to vedo. A vključ temu zahtevajo, da prevzame država na svoje rame ne samo tretjino stroškov za starostno, temveč tudi tretjino stroškov za bolniško zavarovanje. To vse kakor v nameri, da se pušči izvesti državo ono poslabšanje zavarovanja za slučaj bolezni, ki si ga poslodavci sami ne upajo predložiti.

Administracija

novega delavskega zavarovanja zamenjajo poslodavci tako-le: Vsak delavec bi bil sam dolžan kupiti, ko stopi v delo prvič, pri uradu bolniškega zavarovanja člansko knjižico. Delavec, a ne poslodavec, bi bil dolžan predlagati to knjižico pri vsaki spremembi posla ali višine mezde uradu za zavarovanje v potrditev. Prispevki bi se plačevali z markicami, ki bi se lepile v tej knjižici. Okrožni urad bi sestavljal s pomočjo predloženih knjižic kartoteko

za evidenco članov in podjetij, ako bi hotel predpisovati plačilne naloge. To bi gotovo ne zmanjšalo količine administrativnega dela pri uradih delavskega zavarovanja. Jasno je, da se taki predlogi ne postavljajo z namero omogočiti boljšo in cenejšo administracijo, temveč z namero omogočiti propadanje celokupnega delavskega zavarovanja.

Pričakuje se, da se delavci, ki niso vajeni na redno administriranje, ne bodo v redu priглаševali.

Če vsled neprijave delavcev ali slabe evidence urada zavarovanja poslodavec ne bi dobil pravočasno in pravilno sestavljenega plačilnega naloga, bi urad za zavarovanje delavcev predpisanih prispevkov po šestih mesecih od poslodavca ne mogel več zahtevati, ker bi ti zahtevki že zastarali.

Mezdne spiske naj bi vodili v bodoče samo poslodavci, ki zaposlujejo več, kakor 25 delavcev. A tudi ta podjetja bi smela v nasprotju s sicer običajnimi predpisi glede čuvanja knjižic te plačilne spiske uničevati. Kontrolnim organom bi bilo kontrolno delo zelo oteženo. Zlasti bi jim bilo v bodoče preprečeno kontrolirati pravilnost mezdnih list z vpisi v blagajniške in druge knjižice.

V pogledu uprave

delavskega zavarovanja predlagajo poslodavci te-le izmene:

Da se ukinejo volitve in glavne skupščine, da se zmanjša v ravnateljstvih urada število delavskih delegatov, imenovanih od delavskih zbornic na eno tretjino. Da se ponovno postavijo podjetniške blagajne s kompetenco okrožnih uradov, kjerkoli bi se to zahtevalo.

To so glavne zahteve poslodavcev v pogledu revizije delavskega zavarovanja. Vsem, ki delavsko zavarovanje in njegove potrebe in probleme le malo poznajo, mora biti jasno, da bi te zahteve, če bi se provedle, naše sedanje delavsko zavarovanje popolnoma upropastile.

Ako pa je to tako, potem se nadejamo, da se take zahteve ne bodo mogle vzeti od nikogar resno v diskusijo. Najmanj more biti namera činiteljev, ki polagajo te dni fundamente naše politične in gospodarske bodočnosti, da bi dopuščali to igro z življenjskimi interesi ene desetine državljanov te države.

Trdno smo prepričani, da morajo socialni temelji zavarovanja ostati neokrnjeni.

Delodajalci in ženevske konvencije

Tudi delodajalske organizacije se zavedajo, da se morajo ozirati v svojih zahtevah po poslabšanju delavske zaščite na mednarodne obveznosti naše države. Kjerkoli so z mednarodnimi konvencijami, sprejetimi na sejah mednarodnega urada dela, gotova vpraša-

nja urejena in kjer je naša država te konvencije ratificirala, poslabšanje ne sme iti delj nego to predpisujejo mednarodne pogodbe. Delodajalci pa želijo uporabiti ravno te konvencije kot argument za poslabšanje našega domačega zakonodavstva. V vseh njihovih

telja in ena učiteljica. Zavod je ustanovil pred 30 leti neki češki rodoljub in ga podaril mestni občini. Ko je prevzela zavod sedanja občinska uprava leta 1923., ga je docela preuredila in modernizirala. Stroški za posameznega otroka so proračunjeni na dnevno 8.50 Kč. Spalnice so zračne in čiste ter so deljene, posebej za dečke in zopet posebej za deklice. Gojenci imajo na razpolago veliko dvorano za igranje, telovadbo in pevske vaje. Ta zavod napravi vti prijetne domačnosti. Uniformiranje gojencev je odpravljeno. Tu se ohrani zdravje na leto stotinam otrok s primerno vzgojo, dobro hrano, dihalnimi vajami in s kar mogoče dolgim bivanjem na zraku. S podobnimi zavodi morejo občine ohraniti zdravje svojih otrok in se izogniti velikim stroškom. Javnost mora priti do prepričanja, da je bolje ugraditi zdravje otrok v mladosti, prepričati tuberkulozo, posledice slabe hrane, nego izročiti bolnika v zavod šele takrat, ko je vse izgubljeno. Sistematična skrb za otroško zdravje je prva in glavna politična modrost. S tem se dviga nivo naroda, njegova delovna sposobnost, povečava se veselje do življenja in se prihrani neproduktivni stroški.

do večera z vso oskrbo. Zavetišča so posebno važna za otroke brez očetov in za one, kjer morata oba roditelja na dnevno delo. Stariši plačajo za otroka 50 h dnevno. V zavetišču se sprejemajo vsi otroci brez ozira na pristojnost.

Velike vrednosti je tudi zavod za moralno ogrožene otroke, ker ima tudi ta grana socialnega skrbstva važno preventivno nalogo. Eno izmed važnih načel mesta Prage je ohraniti rodbine in se v vsakem primeru pazi na to, da se rodbinska celota ne razdruži. Naloga zavoda nastopi šele tedaj, ako se ugotovi, da je za prevzem otroka nastala nujna potreba.

Dobri stariši, četudi siromašni se smatrajo kot najboljši vzgojitelji, vsled tega niso sirotišnice vedno najboljšo sredstvo za vzgojo normalnih otrok. Praška občina je tudi s tega razloga v zadnjem času ni urejala sirotišnic. Držijo se načela, da skupna zavodova vzgoja normalnih otrok v velikih zavodih ni najboljša, ker so otroci preveč podvrženi tuji podpori in se že v mladih letih oddaljujejo pravemu resničnemu življenju.

Vsled pomanjkanja stanovanj čestokrat ni mogoče dobiti vajencem stano-

vania pri njihovih mojstrih, zato vzdržuje občina tri zavode za vajence. Istotako se občina briga v istem smislu za visokošolsko mladino. Prav posebne važnosti je zavod osrednje dečje zaščite. V tem zavodu bivajo začasno oni otroci, ki so socialno ogroženi, zapuščeni, izgubljeni, oni ki prosjačijo itd. V tem zavodu otroke zdravniško preiščujejo, nato ugotove njih domovno občino in vzroke njih položaja. V zavodu ostanejo toliko časa, da se ugotovi vse potrebno, nato se jih pošlje v njih domovno občino ali pa v najprimernejši zavod.

Težjo nalogo ima praška občina pri moralno ogroženih otrocih. Za te je težko najti rodbine, ki bi prevzele njih vzgojo. Vsled tega jih občina uvršča v razne socialne vzgojne zavode in vzdržuje dobro urejena otroška vzgojališča. Za moralno pomanjkljive in ogrožene vodi nedaleč od Prage posebno vzgojalnišče združeno s šolo in delavnicami a za šoloobvezne dečke zopet drugo vzgojalnišče na deželi. Ta zavod ima nalogo, da dobijo gojenci delo pri mojstrih in v okolici. To so manjši zavodi, toda za individualno vzgojo zelo važni.

predstavkah in na vseh njihovih zborovanjih se stalno sliši en sam klic: naši zakoni so tako revolucionirani, da gredo celo nad predpise ženevskih konvencij. In če se dajo take izjave, izgleda, da je res izvršen težak zločin napram delodajalcem z gorostasno veliko zaščito delavcev. Delodajalci pravijo, da ne zahtevajo ničesar drugega kot to, da se naši zakoni prilagodijo predpisom ženevskih konvencij.

Medtem, ko to govorijo, zavajajo delodajalci javnost. Sklicujejo se samo na one konvencije, ki jih je naša država že uzakonila in ratificirala, odločno se pa protivijo ratifikaciji in uzakonjenju vseh ženevskih konvencij. Znano je na primer, da je od vseh ženevskih konvencij, najvažnejša ona, ki predpisuje delovni dan na 8 ur. Pošteno bi bilo, ko se delodajalci sklicujejo na ženevske konvencije, in ko zahtevajo skladnost naših zakonov s temi konvencijami, da pristanejo, naj se tudi pri nas ratificira ta konvencija in naj se na ta način z mednarodno obvezo zagotovi osemurni delovni dan. Toda oni se z vso odločnostjo protivijo tej ratifikaciji. Za nje so ženevske konvencije v toliko dobre, v kolikor je v njih kakšna odredba manj povoljna za delavstvo, kakor pa to predpisujejo naši zakoni. V vsem ostalem pa niso ženevske konvencije za njih dobre in se odločno protivijo njihovi ratifikaciji.

Mi s tem javno pozivljamo delodajalske predstavnike, da ali prestanejo zlorabljeni odredbe ženevskih konvencij, ali pa izjavijo, da pristanejo na ratifikacijo o osemurnem delovniku in o zabranitvi nočnega dela v pekarnah in uporabi strupenega materiala pri delu, pa bomo tudi mi s svoje strani pristali, da se zares na bazi ženevskih konvencij izdela naše domače socialno zakonodavstvo. Toda dokler oni odbijajo, da se uzakonijo ravno najvaž-

nejše konvencije za delavstvo, dotlej ji njih sklicevanje na Ženevo samo metanje peska v oči javnosti.

Se eno stvar zamolčujejo delodajalski predstavniki, kadar govorijo o ženevskih konvencijah. Oni jih predstavljajo kot višek delavske zaštite in zavarovanja. Vendar temu ni tako. Te konvencije so zamišljene kot minimum delavske zaštite in zavarovanja, s katero mero se kultura razlikuje od barbarizma. Odtod se v uvodu XIII. oddelka pogodbe o miru z dne 28. junija 1919. leta pravi, da pomanjkanje take zaštite prinaša delavstvu krivico, bedo in pomanjkanje, ki povzročajo nezadovoljstvo in ogrožajo družabni mir. Tudi v členu 105., točki 11. versajske pogodbe se izrecno pravi, »v nobenem primeru ne more biti zahtevano, od kateregakoli člana (države), da vsled sprejema ene izmed mednarodnih konvencij zmanjša zaščito, ki je bila z domačo zakonodajo priznana delavstvu.« S tem je izrecno potrjeno, da so konvencije ena najnižjih mer mednarodne zaštite, sprejete z ozirom na obstoječe stanje zaštite v svetu, in da je vsled tega povsem prirodna tudi večja zaščita, kakor jih konvencije predpisujejo.

Sramotno je za kulturno državo, ako je na najnižji stopnji socialnega skrbljenja za delavstvo. Ukinjenje najpoglavitejšega dela zaštite pomeni v stvari ubijanje ugleda države in gospodarstva. Medtem pa, kakor smo pokazali, žele naši delodajalci ne samo znižanja zaštite na minimum, temveč hočejo iti še veliko delj in mnogo izpod minimuma. Oni hočejo uničiti popolnoma osemurni delovnik, ki je baš temelj vseh mednarodnih odredb o zaščiti delavcev. Vsled tega poslodavci uničujejo ženevsko delo in če kdo, nimajo baš njihovi predstavniki prav nobene pravice sklicevati se na Ženevo.

kumovala žena delavca, tovarišica **Lojzka Zupanova**, ki je tako delila vso radost s svojim možem in z vsemi njegovimi tovariši.

Ponosni, da so razvili svoj lastni prapor, so šli naši jeseniški tovariši na delo. Na podvojeno delo. In v času, ko so drugim omahnile roke in jel upadati pogum, so postali naši Jeseničani še bolj bojevit. Druge organizacije so na članstvu padale, Jesenice so rasle. Druge organizacije so životarije, Jesenice so delale neumorno.

En vrstilo se je leto za letom. Koliko sej, koliko sestankov, koliko predavanj, posvetov itd. je bilo v teh letih, vedo samo oni, ki so bili vselej na mestu, kadar jih je odbor poklical.

Jeseniška podružnica se je razvijala. Potrebe so bile vedno večje in posebno se je pokazala nujna potreba po stalnem lokalu, kjer se člani lahko nemoteno zbirajo. Podružnica si je najela lep lokal pri g. Bokalu na Jesenicah - Sava. Tam se vršijo vsa zborovanja, tam se zbira članstvo, tam plačuje članarina in prav v zadnjem času, prav pred proslavo desetletnice se je tam otvorila lastna knjižnica jeseniške podružnice. Koliko truda in požrtvovalnosti je bilo treba, da se pride do lepo urejene knjižnice, ve samo tisti, ki je kdaj gojil tako željo.

Sedanji odbor podružnice ni prav nič zaostal v agilnosti za vsemi prejšnjimi odbori. Vsi so enaki, če pohvališ enega, moraš vse. Nobeden se ni pulil za prvenstvo, vsi so delali za skupni blagor in zato so uspeli in uspevajo. V sedanjem odboru so: **Predsednik Glibočinik**

Andrej, tajnik Kralj Franc, blagajnik Zupan Tine, odborniki: Ferbežar Lojze, Šnajder Ivan, Grošelj Anton, Ravnik Janko, Jekovec Franc, Iskra Franc, Slamnšek Jože, Potočnik Franc in Vovk Franc. Sedanji odbor se je izkazal posebno v zadnjem času, ko je nešteto-krat nastopil v obrambo delavskih pravic in onih posameznikov, ki so prišli v nesrečo.

IV vesele dni jubileja naj kane tudi kaplja žalosti, ko se moramo spomniti naših dragih tovarišev in sobojevnikov, ki so do svojih poslednjih dni stali z nami v eni vrsti. V teh desetih letih nam je smrt ugrabila prav lepo število dragih nam tovarišev. Za vsemi smo plakali in vse smo dostojno spremenili v hišo počitka. Krvavečega srca smo spremenili na žalostni poti naše odbornike tovariše **Cirila Lavsegaria, Šimna Žmitka in Ivana Talarja.** Prav je, da se teh in vseh ostalih pokojnikov ob jubileju spomnimo in jim zakličemo tovariši »Slava jim!«

Ob desetletnici se bodo zopet zbrali vsi novi in stari naši tovariši z Jesenic. Njim se bodo pridružili mnogi drugi iz ostalih krajev. Zastopamo bo tudi osrednje vodstvo. Jubilej se bo praznoval skromno, a priskrbeno. Mnogo bo njih, ki bodo z iskreno besedo čestitali našim vrliim Gorenjcem in vsem tem se pridružujemo tudi mi in jim ključemo:

Jeseniška podružnica NSZ naj živi!

Naj živijo vsi naši vrli tovariši z Jesenic!

Naj živi narodna in socialna zavestnost našega jeseniškega delavstva!

Narodno-strokovna zveza

PROSLAVA 10. LETNICE

NA JESENICAH.

Jeseniška podružnica Narodno strokovne zveze proslavi svojo desetletnico z rednim in slavnostnim občnim zborom, ki se bo vršil na Svečnico, 2. februarja 1930 ob 9. uri dopoldne v društvenem lokalu na Savi. Temu zborovanju bodo prisostvovali tudi gostje iz Ljubljane, Kranja, Medvode in drugih bližnjih krajev. Popoldne ob 3. uri se bo vršila veselica v dvorani g. Kobala na Savi. Podružnica vabi vse svoje prijatelje, da posetijo veselico in s tem podprejo humani namen veselice, ker je čisti dobiček namenjen bolnim članom NSZ.

PTUJ

Tukajšnja podružnica Narodne strokovne zveze je imela v soboto 18. t. m. zvečer svoj članski sestanek v gostilni Vagrandl. Sestanek je bil prav dobro obiskani in je na njem poročal predsednik NSZ tov. Rudolf Juvan iz Ljubljane. V svojem daljšem govoru se je dotaknil vseh prečih delavskih vprašanj in še posebno revizije socialnega zakonodavstva. Članstvo je pozival, naj se oklene svoje organizacije in naj v njo privede tudi druge tovariše, ki

so neorganizirani. Poudarjal je veliko važnost organizacij in nesrečo, ki spremlja naše delavstvo vsled tega, ker je neorganizirano. Po poročilu predsednika tov. Juvana, katerega so sprejeli nayoži z velikim odobravanjem na znanje, se je razvila debata, ki je pokazala, da se naše delavstvo zaveda velikega pomena strokovnih organizacij. Sestanek, katerega je vodil podružnični predsednik tov. Brumen, je pokazal, da so taki sestanki nujno potrebni in je zato želeli, da se večkrat in povsod vršijo.

LITIJA

Gostovanje ljubljanskega dramatičnega odseka NSZ. V prihodnjih dneh in sicer v prvih dneh februarja bo gostoval v Litiji dramatični odsek Narodno strokovne zveze v Ljubljani. Uprizoril bo prelepo dramo Maksa Halbeja »Reko«. Ta naš najmlajši dramatični odsek je žel pri svojem prvem nastopu v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani kar največji uspeh in smo zato trdno prepričani, da bo igra ugajala tudi našim Litijčanom. Podružnica NSZ v Litiji opozarja na to prireditve vse članstvo in ostalo delavstvo ter ga vabi, da se je udeležijo v kar največjem številu.

Hitrostni rekord v gibanju prebivalstva

Da ima Amerika med mnogimi drugimi rekordi tudi rekord v gibanju prebivalstva, nam dokazuje odgovor, ki ga je podal cenzijski urad te dni na neko vprašanje senatske priseljeniške komisije. »Prebivalstvo Zedinjenih držav«, pravi urad, »smo cenili večeraj ob 10.45 predpoldne na 121.952.000 duš. Vsako trinaesto sekundo se porodi nov ameriški državljan, vsako tri in dvajseto sekundo umre kakšen prebivalec, vsako devetdeseto sekundo prestopi nov priseljenec tla Zedinjenih držav, a vsako peto minuto se kdo izseli.«

Otroci, ki še niso videli dreves

V osnovni šoli neke newyorške delavske četrti je zastavila učiteljica otrokom vprašanje: »Ali ste že kdaj videli

kakšno drevo?« Med pet in tridesetimi šolarji jih je bilo osem, ki so odgovorili z »ne«. Drevesa so poznali samo po slikah. Tudi v evropskih velenostih našletih na marsikakšnega otroka, ki ni videl še nikoli žitnega polja, toda rekord v odtujenosti od narave pa nosijo vendarle newyorški otroci.

Vestni prerok

Na Angleškem je umrl znani prerok Walter Richard Lornolde, ki je pred mnogimi leti napovedal »največjo doseženo vojno« za l. 1914., a leta 1916. je uganil, da se bo končala novembra 1918. Uradno je ugotovljeno, da je pomovno točno napovedoval potrebo, revolucije in povodnji. Večkrat so ga obiskovali ministri in drugi veljaki. Prerok je napovedal, da bo umrl v kratkem. Hudo je bil razburjen, ko se je bližal določeni dan, čeprav ničesar ni bilo. Naposled je pa le umrl v noči na ta dan!

Desetletnica podružnice Narodno-strokovne zveze na Jesenicah

Na Svečnico praznuje naša agilna jeseniška podružnica desetletnico svojega obstoja. Neverjetno hitro gre čas in ko misliš, da si ravno pričel z delom, je že tu lep jubilej, ki te spominja, da že dolgih deset let delaš na strokovnem polju.

Da proslavimo tudi mi vsi dostojno lepi jubilej, je prav, da se spomnimo naših vrlih Jeseničanov z nekoliko več besedami.

Komaj je utihnil bojni vihar in so se delavci vračali domov, že so se pričeli zbirati in misliti na organizacijo, ker so uvideli nje veliko potrebo. Ta potreba se je posebno živo pokazala takoj po prevratu, ko so bile razmere še popolnoma neurejene in je hotel vsakdo le grabiti in pri tem ni mislil na bodočnost. Naši delavci, poštene delavci niso imeli kaj grabiti, ker so šli poštene z doma, se poštene vrnili, da ostanejo poštene. Pred in po vojni so se hranili in preživljali z delom svojih rok. Pred in po vojni so bili objekt izkoriščanja s strani močnejšega in so zato iskali skupnosti, da se čim lažje ubranijo izkoriščanja in si skušajo urediti življenje.

Narodno zavedni delavci na Jesenicah so se prvič zbrali v večjem številu dne 15. junija 1919. Ta dan so imeli prvo svoje zborovanje v bivši Klinarjevi gostilni na Jesenicah, kjer so se pogovorili o potrebi strokovne organizacije in sklenili ustanoviti podružnico Narodno socialne strokovne zveze. Izvolili so si tudi pripravljalni odbor, v katerem so bili kot predsednik tov. **Šimen Žmitek**, odborniki pa **Šnajder Ivan, Potočnik Franc, Ravnik Janko in Lovro, Hlebajna Franc in Glibočinik Andrej.**

Tri mesece nato, in sicer 2. oktobra 1919 se je vršil ustanovni občni zbor, na katerem je bil izvoljen predsednikom tovariš **Čufar Anton**, ki je bil takoj prvi predsednik naše jeseniške podružnice. Podružnica je pričela z resnim delom. Ni imela takrat sicer mnogo članov, a kar jih je bilo, so bili žilavi in

vztrajni. Nič jih ni plašilo, nič jim ni ustavljalo poti. Nekateri se še danes radi spominjajo onih časov, ko so prvič nastopili. Kaj vse se jim ni takrat preokovalo. Socialisti so kar skakali in se pridružili, da bo narodne strokovničarje vrag kmalu vzel. Napadalo se je narodno zavedne delavce bolj kot kdaj prej v Avstriji. Kaj vse niso bili: Kapitalistični podrepaniki, buržujski priganjanci, orjunci, sploh vse, kar se je zdelo sodrugom žaljivo. In ne žaljivke, pa tudi ne grožnje niso plašile naših ljudi na Jesenicah. Stali so trdno in neomajno na svojih tleh. Zbirali članstvo in ga krepili z dobrimi nauki. Pomagali so kjer koli je bilo mogoče. In njih delo ni ostalo brez sadov.

Oni, ki so prorokovali Narodno socialni strokovni zvezi na Jesenicah kratko dobo življenja, so se motili. Ni minulo pet let in pokazalo se je, da je bilo seme dobro vsejano in da rodi lepe sadove. Organizacija je dobila nove delovne ljudi. Starejši so se umaknili, prišle so nove moči. Med njimi **Lojze Ferbežar, Tine Zupan, Lojze Božič, Ciril Lavsegar** in koliko drugih, ki so s ponosom stopali v naše vrste.

Prvi večji praznik je praznovala jeseniška podružnica 1. maja 1924. leta, ko je ob svoji petletnici razvila prapor na Jesenicah. Kdo se ne spominja tega velikega praznika? Kdo se ne spominja one množice, ki se je zbrala okrog naših ljudi? In kdo se ne spominja triumfalnega pohoda po Jesenicah z razvitim rdečim praporom, ovitim z narodno trobojko. Dolgoletni sen je postal resnica. Takratni agilni odbor, kateremu na čelu je stal tovariš **Lojze Ferbežar** in njemu ob strani tajnik tov. **Tine Zupan**, je sklenil proslaviti petletnico najdostojneje. Razvil je svoj prapor. In za razvitje je izbral ravno največji delavski praznik — 1. maj. Na trgu pred kolodvorom se je vršilo razvitje. In bilo je vse preprosto, vse priskrbeno, kakor je navada pri onih, ki ne živijo v bogastvu. Praporu je

Zahtevajte „DELO“ v vsakem javnem lokalu!